

Vahekorras Wagneriga

Estonias toimus Euroopa kultuuri võtmekuju loomingu esitlus. Eesti poliitiline eliit viibis mujal.

Andrei Hvostov

andrei@ekspress.ee

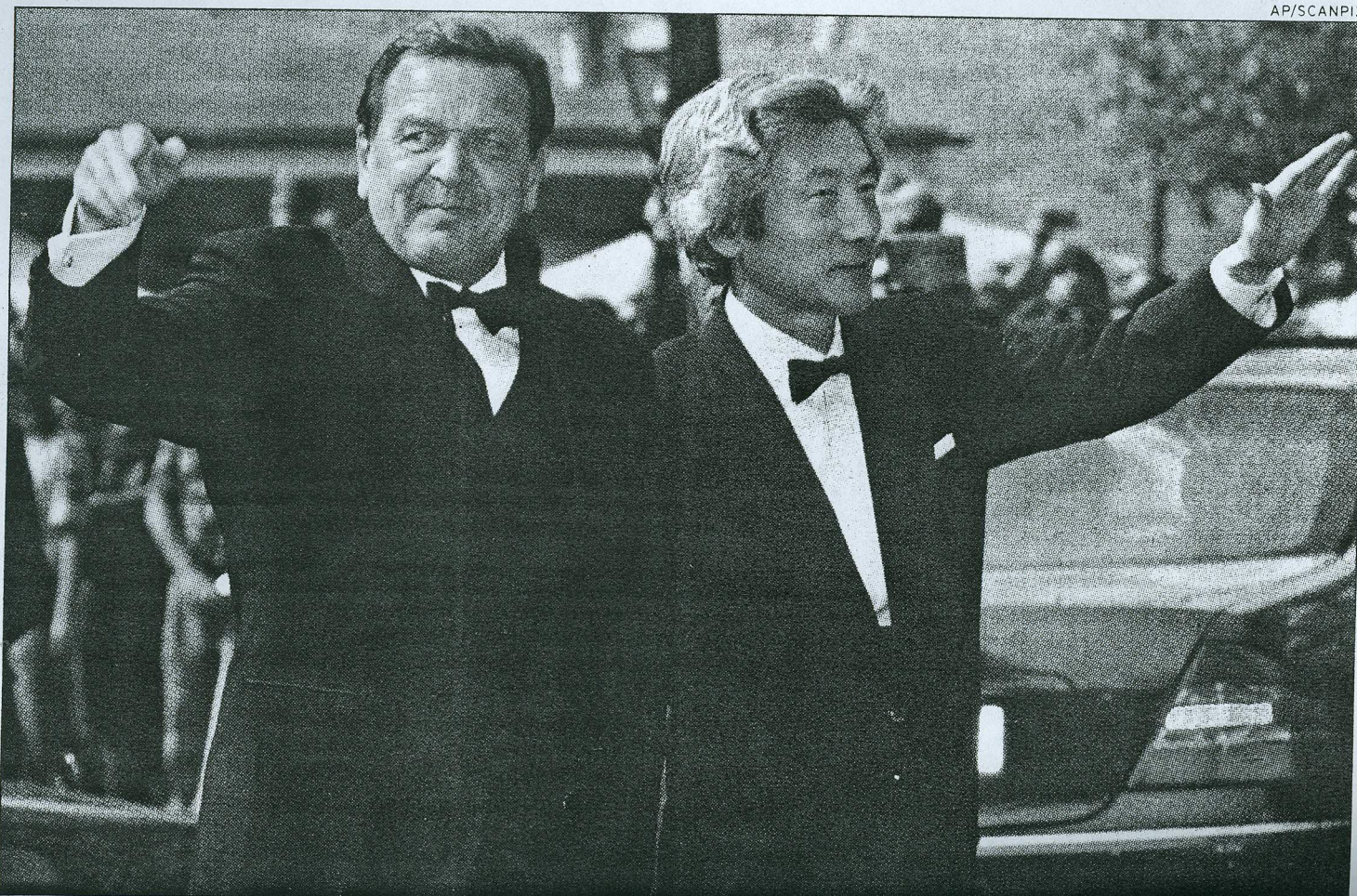
Saksa linnakeses Bayreuthis tehti 18. augustil ajalugu. Saksa kantsler **Gerhard Schröder** ning Jaapani peaminister **Junichiro Koizumi** ilmusid Bayreuthi ooperimajja, kus etendus **Richard Wagneri** teos "Tannhäuser". Wagneri festivali, mis toimus 91. korda, peavad oma kohuseks külastada kõik inimesed, kellel on Saksamaal mingit tähtsust.

Bayreuth oli poliitilisse või ka ärieliiti kuuluvatele inimestele seltskondlikuks kohustuseks juba keisririigi ajal, ning seda kaugeltki mitte ainult Saksamaa piirides. Mõlema maailmasõja eel tähendas ka Pariisi kõrgseltskonnale reis sinna vältimatut enesemääratlust.

Ometi oli Schröderi ilmumine Bayreuthi kontserdimajja üllatav, sest alates 1951. aastast, kui Wagneri festivali traditsioon taastati, polnud ükski Saksa LV kantsler oma jalga sinna tõstnud.

Põhjus on teada: Wagneri andunud austaja oli ka see Saksa diktaator – jäägu tema nimi kirjutamata –, kelle pikast varjust Saksamaa püüab vabaneda. Minna samasse ooperimajja, istuda samas loožis, aplodeerida samadele helitöödele, millest temagi omal ajal vaimustus... tundub võimatu. Või vähemalt tundus 18. augustini.

Võibolla poleks Schröder sõjajärgse Saksamaa kantslerite Bayreuthist eemalejäämise traditsiooni rikkunud, kui poleks olnud Jaapani peaministri tahet. Koizumi ja Schröder kohtusid 2002. aastal Saksamaal.

AP/SCANPIX

VÕIM KOHTUB VAIMUGA: Saksa kantsler ja Jaapani peaminister Bayreuthis Wagneri festivalil käesoleva aasta augustis. Maailma kahe suurima majandusjõu esindajad oskavad hinnata "pehmeid väärtusi", sest need on tugevamad kui Kruppi teras.

Meie eliit on

"Tannhäuser", tõi küll, kontsertvariandis. Viimati mängiti seda ooperit Estonias ter otse loomulikult samuti. Oli uhke tunne, päriskoju naasmise ülev hetk.

Saksamaa kantslerite Bayreuthist eemalejäämise traditsiooni rikkunud, kui poleks olnud Jaapani peaministri tahet. Koizumi ja Schröder kohtusid 2002. aastal Calgaris G-8 tippkohtumisel, kust nad lendasid koos Yokohamasse jalgpalli MMi finaalile (Saksa vutimehed kohtusid mäletatavasti brasiillastega). Koizumi palus kõrgelt Saksa külaliselt vaid üht vastuteenet – võimalust külastada Wagneri festivali Bayreuthis.

Lihtsurelikuna oleks see tal vaevalt õnnestunud, sest Bayreuthi festivalile on kõik piletid kaheksa aastat ette müüdnud ning pääsme hankimine käib läbi Wagneri seltside, mille liikmete üldarv kogu maailmas on 37 000; nad kõik ihkavad sõita Bayreuthi, nende unistuse täitumise põhieeldus pole suur pangaarve, vaid ennekõike sidemed, positsioon, kuuluvus.

Elu on kunst

Wagnerita on võimatu Euroopa kultuuri kujutleda. Helilooja oli revolutsionäär igas mõttes. Ooperimaja Bayreuthis ehitati tema kavandite järgi vaid ühel eesmärgil – et mängida seal “Nibelungide sõrmust”. Wagneri kontseptsiooniks oli helitöö sisu, vormi ja esituskoha ühtsus; temast sai alguse 19. sajandi lõpu ja kogu 20. sajandi kultuuri üks olulisemaid mõisteid *Gesamtkunstwerk* (tervikkunsteos), mille on loominguks võtnud arhitektid, kunstnikud, heliloojad.

Ka poliitikut. Maailmasõja valla päästnud Saksa diktaator oli Briti ajaloolase **Frederic Spottsi** arvates veendunud wagnerlane ka väljaspool Bayreuthi kontserdimaja – diktaatori veendumuse kohaselt pidi kogu Saksamaa mahtuma mõistesse *Gesamtkunstwerk* (moodsaimad kiirteed, suurimad ehitised, parimad teatrid, täiuslikemad orkestrid, efektiivselt propageeritud...), mistõttu ta tundnud vaikset rahulolu selle üle, et Ameerika ja Briti pommi-kaadrid hävitavad Saksa ajaloolised

Meie eliit on ameerikalik. Brüsselisse ta veel kuidagi jõuab, aga Bayreuthi ilmselt mitte kunagi.

linnasüdamed, mis tulnuks nagunii maha kiskuda ja uut moodi üles ehitada.

Sakslaste ambivalentne suhtumine Wagnerisse ei tulene vaid helilooja väidetavast antisemitlusest ning germaani vaimu kiitmisest. Wagner oli geenius ja nii nagu geeniusi töödest ikka, on ka tema helinditest ja ideedest (mis on üks ja sama) võimalik tuletada nii head kui kurja. Isegi väga suurt kurja on sealt leitud.

20. sajandi kulgu pole määranud ainult Saksa inseneride ehitatud tankid, vaid samal määral ka Saksa heliloojate kirjutatud muusika. *Gesamtkunstwerk*’ist haaratud diktaator tundis esimest korda oma poliitilist kutsumust siis, kui kuulas noorpõlves Wagneri ooperit “Rienzi”, samastudes renessansiajastu Rooma rahvatribuuni Cola di Rienziga, kes tahtis taastada kadunud Rooma impeeriumi hiilgust.

Kuid naasklit kotti ei peida. Välismaalasel, nagu näiteks Jaapani peaministril Koizumil, on õigus Saksa uuemast ajaloost pärit neuroose ignoreerida, nõudes ligilaskmist kultuuritemplile.

Okupatsioonidele joon alla

Rahvusoooper Estonia alustas hooaega 19. septembril samuti Wagneriga. Kummalise kokkusattumuse tõttu tuli meilgi esitusele

“Tannhäuser”, tõi küll, kontsertvariandis. Viimati mängiti seda ooperit Estonias 1942. aastal (Esimesel iseseisvusajal mängiti veel Wagneri oopereid “Lendav Hollandlane” ja “Lohengrin”, ent midugi meie rahvusoooperis saksa laulu esitamist välditi, eelistades Itaalia, Prantsuse ning Vene heliloojate loomingut).

Kindlasti on mõlemal Estonia teatris toimunud “Tannhäuseri” ettekandel ka poliitiline tähendus. 1942. aasta omal selgem (pole vaja pikalt seletada, milline nimelt), äsjasel veidi varjatud.

Käesoleva hooaja avaetendusel okupatsiooniaegsed kõrvalmaigud puudusid. Dirigent oli sakslane, ka Wolfram von Eschenbachi osa laulis sakslane, Tannhäuseri ja Elizabethi osa esitasid (Tannhäuseri puhul vähemalt pidanuks) Soome lauljad; Veenus, Tüüringi maakrahv ning rüütlid ja minnesingerid olid me omad estoonlyased, koor ja orkes-

ter otse loomulikult samuti. Oli uhke tunne, päriskoju naasmise ülev hetk.

Eesti poliitiline eliit, kes on viimased paar kuud meie kõrvu ummistanud (tuumik)euroopaliku sõnumiga, jäi sel õhtul Estonias sama hästi kui eemale. Et Kadrioru peremees ja tema kubjas rahvusoooperi hooaja avaetendusele ei jõudnud, jumal nendega. Kuid Eesti Vabariigi ülejäänud sümbolid ei märganud samuti kohale tulla.

Esineb Lauuväljakul mõni rahvusvaheline kloun, ei jää VIP-loožid kunagi tühjaks (ja mõnda klouni on kutsunud peaministri vastuvõtulegi), ent rahvusoooperi avaetendus, millel kõlab Euroopa kultuuri sümboliku loomingu, Eesti eliit ignoreerib.

Siit habemega küsimus: on meil üldse eliit olemas?

Kahtlemata. Aga mitte euroopalik. Meie eliit on ameerikalik. Brüsselisse ta veel kuidagi jõuab, aga Bayreuthi ilmselt mitte kunagi.

HEAD EESTI KÖÖGID

Naudid sööki. Naudid kööki.

Lamineeritud mööblidetailide tootjalt nüüd ka kööginõu.

Tutvustame materjale, kalkuleerime hinna ja teeme projekti. Ka vana mööbli saad muuta põnevamaks, valides meilt uued üksed ja erilise kujuga töötasapinnad. Tule ja küsi!

EEK TRADE
www.eektrade.ee

TALLINN: Rocca al Mare Kaubanduskeskus, tel 06 659 237; Lastekodu 41, tel 06 014 244
TARTU: Soola 1A - 309, tel 07 344 343
PÄRNU: Savi 12, tel 044 75 132